

3. ULUSLARARASI DİL VE ÇEVİRİBİLİM KONGRESİ

KONGRE TARİHİ: 2-3 Kasım 2023

3RD INTERNATIONAL CONGRESS OF LANGUAGE AND TRANSLATION STUDIES

CONGRESS DATES: November 02-03, 2023

Tam Metin Bildiri Kitabı

Full-Text Book

EDİTÖRLER / EDITORS

PROF. DR. **ONUR KÖKSAL**

DR. ÖĞR. ÜYESİ **NURAY PAMUK ÖZTÜRK**

DR. ÖĞR. ÜYESİ **MUSTAFA DOLMACI**

ÇİZGİ | e-Kitap

3. ULUSLARARASI DİL VE ÇEVİRİBİLİM KONGRESİ

Tam Metin Bildiri Kitabı

3RD INTERNATIONAL CONGRESS OF LANGUAGE AND TRANSLATION STUDIES
Full-Text Book

KONGRE TARİHİ: 2-3 Kasım 2023
CONGRESS DATES: November 02-03, 2023

Editörler/Editors

Prof. Dr. Onur KÖKSAL

Dr. Öğr. Üyesi Nuray PAMUK ÖZTÜRK

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa DOLMACI

Çizgi Kitabevi Yayınları (e-kitap)

©Çizgi Kitabevi

Aralık 2023

ISBN: 978-625-396-183-1

Yayıncı Sertifika No: 52493

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

- Cataloging in Publication Data (CIP) -

Editörler

Onur KÖKSAL - Nuray PAMUK ÖZTÜRK – Mustafa DOLMACI

3. ULUSLARARASI DİL VE ÇEVİRİBİLİM KONGRESİ

Tam Metin Bildiri Kitabı

3RD INTERNATIONAL CONGRESS OF LANGUAGE AND TRANSLATION STUDIES

Full Text Book

ÇİZGİ KİTABEVİ

Sahibiata Mah. | Alemdar Mah.

M. Muzaffer Cad. No:41/1 | Çatalçeşme Sk. No:42/2

Meram/**Konya** | Cağaloğlu/**İstanbul**

(0332) 353 62 65 - 66 - (0212) 514 82 93

www.cizgikitabevi.com

   / cizgikitabevi

ÖNSÖZ

Değerli okuyucularımız,

Cumhuriyetimizin yüzüncü yılında 3. Uluslararası Dil ve Çeviribilim Kongresini düzenlemekten büyük mutluluk duyuyoruz. Dilbilim, çeviri çalışmaları, ikinci dil edinimi, kültür çalışmaları ve yabancı dil öğretimi alanlarında çalışan bilim insanlarını bir araya getirerek bu alanlara özgü araştırma yöntemlerini ve kuramları yeniden gözden geçirmeyi, ortaya çıkan yeni eğilimleri saptamayı, dile, kültüre ve her ikisini bünyesinde barındıran çeviriye ilişkin temel güncel sorunları ele almayı amaçladığımız Kongremiz, Selçuk Üniversitesi ev sahipliğinde 2-3 Kasım 2023 tarihinde çevrimiçi olarak gerçekleşmiştir.

Selçuk Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Emrullah EKEN'in açılış konuşması ile başlayan Kongremiz, Yabancı Diller Yüksekokulu Müdürü Prof. Dr. Yılmaz KOÇ ve Düzenleme Kurulu Başkanı Prof. Dr. Onur KÖKSAL'ın konuşmaları ile devam etmiştir. Prof. Dr. Aydan ERSÖZ, Prof. Dr. Sevinç ÜÇGÜL, Prof. Dr. Apollinaria AVRUTINA, Doç. Dr. Kaseh ABU BAKAR ve Doç. Dr. Jan PEDERSEN davetli konuşmacı olarak kongremizi şereflendirmişler, dinleyicilere aydınlatici bilgiler vermişlerdir.

Davetli konuşmacılarımıza ek olarak Türkiye'nin yanı sıra Avusturya, Birleşik Arap Emirlikleri, Cezayir, Çin Halk Cumhuriyeti, Gürcistan, İspanya, İsveç, İtalya, Kazakistan, Kuveyt, Malezya, Paraguay, Polonya, Rusya ve Tunus'tan katılımcılar sunumlarını gerçekleştirmiştir. Bu yıl Kongremizde yer verilen bildirilerden otuz bir tanesi yurtdışı katılımcılar, yirmi sekiz tanesi yurtiçi katılımcılar tarafından sunulmuş olup toplam elli dokuz sunum gerçekleşmiştir.

Türk ve yabancı bilim insanları tarafından sunulan bildirilerin dil ve çeviribilim alanına yeni ve önemli katkılar sağlayacağına, okuyuculara yol gösterici nitelikte olacağına inanıyoruz.

Keyifli okumalar dileriz.

Kongre Düzenleme Kurulu adına

Kongre Başkanı

Prof. Dr. Onur KÖKSAL

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	4
Adaptation As a Translator’s Tool in The Selected Renditions of Charles Dickens	16
Agnieszka KAŁUŻNA	
Cognitive Onomastics. Translation Of Precedent Onyms	33
Kunnur AITBAYEVA Anuar TARAKOV	
The Efficiency of Quizizz in Grammar Instruction at the International Information Technology University	43
Baisbay Nazym BOLATKYZY	
Examination of Different Machine Translations of Medical Texts in Terms of Acceptability and Post-Editing Process	55
Ceylan YILDIRIM YAŞAR	
Southeast Asia in The Secret Records Of Tōjō Hideki (1943)	79
Emine SİCİM KAPLAN	
A Study On The Turkish Translations of Aime Cesaire’s <i>Discours Sur Le Colonialisme</i> in the Context of Rewriting and Retranslation	96
Ercan DEMİRCİ	
An Overview of Sacred Text Translations in Le Clezio’s <i>Wandering Star</i> Through Ecotranslation	114
Esra ÇİMEN KARAYÜREK	
The Pivotal Role of Translation in the Spread of Anti-Communism in Turkey During The Cold War	123
Fatma BALTA Müge IŞIKLAR KOÇAK	
Benefits of the Mind Mapping Use in Translation Teaching	142
Ibtissem KHELLAF	
Human and Machine Translation Quality Assessment in Audiovisual Translation	149
Irina V. PIVEN Elizaveta S. GORANOVA	
Psycholinguistic Aspects of Simultaneous Interpreting	157
Irina V. PIVEN Maria A. GRICHENKO	
Translation Of Linguistic Variation In Literary Works: <i>The Remains Of The Day</i> From English Into Spanish	164
Mónica María Martínez Sariego	

Babanzāde Ahmed Naim's Translation titled "Fazl bin Yahyā and an A'rābī": Evaluation and Transcription ...	180
Mustafa İsmail DÖNMEZ	
Lost in Implied Quotations and Paratext: How Agatha Christie's N or M Has Challenged Its Foreign	
Translators	194
Nadia SANITÀ	
Tiziana LAİN	
Yahya Naci Efendi as a Translator and His Contributions to the History of Translation in Türkiye	207
Nesibe ERKALAN ÇAKIR	
An Analysis of Stone Drum Song (石鼓歌) Poem by Tang Dynasty Poet Han Yu (韩愈)	215
Nuray PAMUK ÖZTÜRK	
Aspectual Senses of Russian Sentence as a System in teaching Russian as a Foreign Language	226
Grekova Olga KONSTANTINOVNA	
A Review Study on the Latest Trends in Translation Studies	232
Onur KÖKSAL	
Beyza Nur ZORLU	
An Approach To The Polysystem Theory In The Context Of Intersemiotic Translation	243
Serhan DİNDAR	
A Research on Rewritings of Franz Karl Ginzkey's "Hatschi Bratschi's Luftballon" According to André Lefevere's	
Approach	262
Uğur CANSIZ	
Translation and Intercultural Communication in Language Teaching	274
Yamina HAMDANI	

Cognitive Onomastics. Translation Of Precedent Onyms

Kunnur AITBAYEVA¹

Anuar TARAKOV²

Abstract

The article examines precedent onyms in the onomastic space of Ilyas Zhansugurov's poem "Kulager" (1936) from the perspective of cognitive onomastics and determines the features of their transferring in the English translation of the British poet Belinda Cooke (2018), known for her translations of Pasternak, Mandelstam, Tsvetaeva and others. Zhansugurov is an outstanding poet, writer, and founder of modern Kazakh literature, statesman in 1894. He fell victim to the Stalinist regime and was shot, like many educated, famous Kazakh figures of that time (1938), although he was always a supporter of the idea of communism.

The poem "Kulager" is based on a precedent situation (the killing of the racehorse Kulager) and a precedent text (Akan-seri's song). The poem is an excellent example of an 11-syllable Kazakh verse and is formed in a special authentic way that conveys the national image, cultural values, and worldview of the Kazakh people. When translating the poem, the translator used transcription, transliteration, generalization, specification, antonymic translation, compensation, and descriptive methods about precedent anthroponyms (Pushkin, Lermontov, Ablai Khan, Hazrat Ali, Birzhan-sal, etc.) and toponyms (Caucasus, Mecca, Isfahan, Iran). The scientific work also analyzed their denotative and connotative meanings. In essence, precedent onyms represent a kind of precedent phenomenon caused by a precedent text and a precedent situation. The precedent phenomenon belongs to one of the classes of the "cognitive base of personality." Within the framework of its concept, all knowledge and ideas of a certain society are stored in a cognitive base, which is "a combination of mandatory knowledge and nationally determined ideas of a linguistic and cultural community." The study of precedent onyms is relevant, since precedent onyms are capable of encoding, storing, and updating cultural information and are used to express subjective values, convey emotional states, and confirm ethical or other behavioral norms.

Keywords: Zhansugurov, Kulager, precedent onyms (names), cognitive base, translation methods.

Bilişsel Onomastik. Emsal Adların (Onimlerin) Çevirisi

Kunnur AITBAYEVA

Anuar TARAKOV

Öz

Madde, İlyas Zhansugurov'un "Kulager" (1936) adlı şiirinin isim uzayındaki emsal isimleri bilişsel onomastik perspektifinden incelemekte ve şiirin ünlü İngiliz şairi Belinda Cooke (2018) tarafından yapılan İngilizce tercümesindeki aktarım özelliklerini belirlemektedir. B. Cooke, Pasternak, Mandelstam, Tsvetaeva ve diğerlerinin şiirsel eserlerinin çevirileri ile ünlüdür. İ. Zhansugurov, 1894 yılında Çarlık Rusyası döneminde Kazak topraklarında doğmuş seçkin bir şair, yazar, modern Kazak edebiyatının kurucusu, devlet adamıdır. Her zaman komünizm fikrinin destekçisi olmasına rağmen, Stalinist rejimin kurbanı oldu ve o zamanın birçok eğitilmiş, ünlü Kazak figürü gibi (1938) vuruldu.

"Kulager" şiiri emsal bir duruma (Kulager atının yarış sırasında öldürülmesi) ve emsal bir metne (Akan Seri Kulager'in şarkısı) dayanmaktadır. Şiir, Kazak halkının ulusal imajını, kültürel değerlerini ve dünya

¹Doktora öğrencisi, Al-Farabi Kazak Ulusal Üniversitesi, Almatı, Kazakistan, e-posta: kzhapparova@mail.ru, ORCID: 0000-0002-5422-7580

²

F

i

l

o

l

o

j

:

görüşünü aktaran, özel özgün bir şekilde oluşturulmuş 11 heceli Kazak şiirinin mükemmel bir örneğidir. Belinda Cooke, şiiri çevirirken transkripsiyon, harf çevirisi, genelleme, somutlaştırma, zıt anlamlı çeviri, telafi ve emsal antroponimler (Puşkin, Lermontov, Abylay Khan, Azret Ali, Birzhan Sal, Sorpakbai), yer adları (Kafkasya, Mekke, İsfahan, İran) ile ilişkili betimleyici yöntemler kullanmıştır. Ayrıca anlamsal ve yan anlamsal maanaları da bilimsel çalışmalarda analiz edilmiştir. Esasında emsal adlar, emsal bir metnin ve emsal bir durumun neden olduğu bir tür emsal olguyu temsil eder. Emsal olguyu "kişiliğin bilişsel temeli" sınıflarından biri olarak sınıflandırıyorlar. Kavramı çerçevesinde, belirli bir toplumun tüm bilgi ve fikirleri, "zorunlu bilgiler ile dilsel ve kültürel bir topluluğun ulusal olarak belirlenmiş fikirlerinin bir birleşimi" olan bilişsel bir temelde depolanır. Emsal adların bilişsel olarak incelenmesinin konuyla ilgili olduğunu düşünüyoruz, çünkü emsal adlar kültürel bilgiyi kodlama, saklama ve güncelleme yeteneğine sahiptir ve öznel değerlendirmeleri ifade etmek, duygusal durumları iletmek ve etik ve diğer davranışsal normları doğrulamak için kullanılır.

Anahtar kelimeler: Zhansugurov, Kulager, emsal adlar (onimler), bilişsel temel, çeviri yöntemleri.

İlyas Zhansugurov, seçkin bir Kazak şairi, yazarı, gazetecisi, modern Kazak edebiyatının kurucusu ve bir devlet adamıdır. İlyas Zhansugurov'un yazar sözlüğü kapsamlıdır, etnik öz farkındalığın dilsel ve bilişsel imajını belirleyen çeşitli dilsel, sanatsal teknikler ve öğeler açısından zengindir. "Kulager" şiiri (Jansugurov, 2006), ulusal imajı, dini ve kültürel değerleri, gelenekleri ve ayrıca Kazak halkının dünya görüşüne ait diğer dilbilimsel kültürel bilgilerini aktaran, özel ve özgün bir şekilde oluşturulmuş 11 heceli Kazak şiirinin mükemmel bir örneğidir.

1936 yılında yazılan şiir, Sovyet çevirmenleri M. Lukonin, E. Vinokurov (1958), Rusça konuşan Kazak çevirmen B. Zhilkibaev (2006) tarafından Rusçaya, yazar Gert Heidenreich (2016) tarafından Almancaya ve İngiliz şair Belinda Cooke (2018) tarafından İngilizceye tercüme edilmiştir. Belinda Cooke; Boris Pasternak, Osip Mandelstam, Marina Tsvetaeva ve diğerlerinin şiirsel eserlerinin çevirileriyle tanınmaktadır. Şiirin çevirisine başlamadan önce İlyas Zhansugurov Vakfı, tercüman-şairi Kazak ulusal kültürünü tanıması için özel olarak Kazakistan'a davet etmiştir. Yazarın eserlerini ve milli mentifact'leri³ incelemiş, ayrıca milli içecek kımız ve at etinin lezzetini denemiş, şiirdeki olayların geçtiği yerleri – Kökşetau dağları, Burabay gölü, Zerendi- ziyaret etmiştir. Ayrıca şair, Akan'ın ana karakterinin mezarına da gitmiştir. Ancak bundan sonra şiiri Kazakçadan İngilizceye satır arası çeviriye dayanarak tercüme etmeye başlamıştır. Şiir, modern İngiliz şiirinin nazımına göre, kafiyesiz, boş nazım tarzında tercüme edilmiştir.

³ Mentifact'ler, antropolojide insanların zihinlerinde var olan ve nesilden nesile aktarılan inançlar, fikirler, değerler veya normlar gibi kültürel bir unsuru ifade eden bir terimdir. Mentifact'ler kültürel mirasın bir parçasıdır ve insan yaşamının zihinsel yönlerini yansıtır.

Şiir, Kazakistan'ın onomastiği hakkında eşsiz bilgiler içermektedir. Yazar şiirde birçok coğrafi nesnenin adını, kabilelerin adlarını, ülkeleri, özel adları, at adlarını sıralamıştır. “Kulager” şiiri temelinde emsal bir durum (Kulager atının yarış esnasında öldürülmesi), emsal bir metin (atın sahibi, 19.asrın ünlü şairi Akan Seri tarafından Kulager'in trajik kaderine ithaf edilen bir şarkı) ve emsal isimler (Lermontov, Puşkin, Hazret Ali, Akan-seri, Birzhan-sal vb.) yatmaktadır. Metinlerarasılık teorisinin dar anlamıyla, şiirde tamamıyla yer alan diğer Akan Seri şarkılarının yanı sıra “Kulager” şarkısı “metin içinde metin” in doğasını tanımlamaktadır. Akan Seri'nin "Kulager" şarkısının bir "pre metin", I. Zhansugurov'un Kulager hakkındaki şiirinin ise yazarın yorumuna göre ek bilgilerden yola çıkılarak oluşturulan bir "meta metin" olduğunu söylemek yanlış olmaz.

“Kulager” şiirindeki bazı isimler (Akan-seri, Kulager, Abylay Khan, Puşkin, Lermontov, Birzhan-sal, Hazret Ali, İsfahan, İran, Mekke vb.) okuyucunun gerçek nesnelere ve isimlere hitap etmesine neden olan özellikleri taşımaktadır. Önceki isimlerin kaynaklarının analizi bir dizi modeli belirlememize olanak sağlamıştır: İlyas Zhansugurov'un “Kulager” şiirinin onomastik alanındaki en popüler emsal isimlerin kaynakları folklor ve tarihtir. İslam'ın kutsal mabedi Mekke'nin adı sıklıkla Kazak topraklarının en güzel bölgelerinin metaforu olarak anılmaktadır.

1990'lı yıllardan bu yana, sanat eserlerinde bunların bilişsel onomastik de dahil olmak üzere bilişsel dilbilim perspektifinden incelenmesi hız kazanmaktadır. Bilişsel onomastik ile genel onomastik arasındaki fark, mastiğin doğal isimlerin tarihinin, gelişiminin ve işleyişinin temel kalıplarını incelemesidir; daha sonra bilişsel onomastik, bilgiyi temsil etme, saklama ve aktarma yollarını araştıran bilimsel bir yön olarak tanımlanabilmesidir... Bilişsel onomastik, bir adın anlamını değil, nasıl oluşturulduklarını açıklar. Bilişsel onomastik için önemli olan, bir onimanın semantik bilgilerinin içeriği değil, bu bilgilerin bir onimde nasıl temsil edildiği ve paketlenmiştir. Bilginin işlenmesi ve dönüştürülmesini kullanarak özel isimleri bilişsel oluşumlar olarak inceler (Robustova, 2014: 42).

Çevirideki bilişsel yön şu anda, çevirmenin zihninde yaratılan zihinsel imgelerin milletten millete önemli ölçüde farklı olması nedeniyle, çeviri sürecinin az ya da çok otomatik yönünü bozan dilsel fenomenlere odaklanan bilim adamlarının dikkatini çekerek popülerlik kazanmaktadır. Bu, elbette, doğası gereği, ilgili isimlerin önemli özelliklerini gözlemlemenize izin veren, kültürel olarak özel anlamlara sahip olan "emsal isimleri" ni içermektedir.

Belirli bir olayla, tanınmış bir metinle, tarihi ya da ünlü bir kişiyle ilişkilendirilen, belirli bir çağrışım uyandıran bireysel özelliklere sahip olan ve karşılaştırma amacıyla kullanılan her türlü özel ad emsal addır. (İmanberdiyeva, Yegizbayeva, 2015: 163).

Emsal isimleri tercüme ederken, bilişsel eşdeğerlik, tek bir öncelik kavramına birleştirilen çok çeşitli stereotipik, prototipik, metaforik ve metinlerarası özelliklerin dikkate alınması gerekir.

V.V. Krasnykh stereotipi, “bir bireyin bilincinde gerçek dünyanın “tipik” bir parçasının yansımalarının sonucu olan sabit bir zihinsel “resim” olarak görmektedir (Krasnykh, 2002: 178).

Stereotipler bir kültürün düşünme biçiminin ortak özelliklerini tanımlamaktadır. Örneğin 1936 Sovyet ideolojisine uygun olarak Kazak toplumunun yönetici sınıfının temsilcileri – hanlar, biler, bolis’lar, zenginler - halkı sömüren olumsuz karakterlerdir. Şiirde ünlü kazak hanı Abylai bu sınıfsal eşitsizliğin göstergesi olarak anlatılmaktadır. Ancak bağımsız Kazakistan tarihinde yeniden tanıtılan Abylai Han'ın kişiliğinin bambaşka bir anlamı vardır; O, Kazak topraklarını birleştiren ve düşmanlardan koruyan ünlü Han’dır. Yazar İlyas Zhansugurov'un daha önce yaşanan bazı olaylar nedeniyle şiirde aynı şahsı Kazakların lanetli hanı olarak adlandırdığını varsayıyoruz.

Ülkesinin tarihi hakkında bilişsel bir temele sahip olan Kazak etnik grubunun bir temsilcisi için bu özellik, Han'ın Kazak ulusunun üç cüzünü (kabilelerin birliği) birleştirme konusundaki zalim politikasını ve onun, halk tarafından saygı duyulan hikâyeci Tattykar Zhyrau ile yaşadığı çatışmasını biraz hatırlatan bir anı olarak etki ediyor. Ancak çeviride bu olumsuz çağrışımın etkisiz hale getirildiğini ve *lanetli* kavramının İngiliz tercümanı tarafından çıkarıldığını görüyoruz. (Jansugurov, 2018). Bunun yerine tercüman Abylay'ın yerleşim yerini belirtmiş ve buranın hanların seçildiği yer olduğu anlamını eklemiştir. Bu bilgi güvenilir olmasa da eserin sanatı göz önüne alındığında bu hafif bozulma fark edilmemektedir. Çeviri, Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonra, bağımsız devletimizin tüm tarihi olaylarının farklı bir açıdan yeniden düşünüldüğü sırada yapılmıştır. Böyle bir çeviri yazarın yarattığı imaja uymamaktadır, ancak çevirmen modern Kazak halkının Abylai Han'ın kişiliğine yönelik stereotipini yansıtmaktadır. İngiliz kültürü, ülkelerinin monarşik sistemi ve kapitalist yapısı dikkate alınarak, hükümdarlara ve zenginlere karşı saygılı bir tutumla karakterize edildiğinden, çeviri, çevirmenin evcilleştirme stratejisini göstermektedir.

Orijinal	Satır arası çeviri	İngilizceye çeviri
"Han turyp qazaǵyńa, handy ant urǵan", Qonysy Abylaıdyń bir kúndegi	Kazakların seçilmiş hanı, lanetli han O zamanki Abylai yerleşimi	Once the residence of Abylai, Where Kazakhs could renounce their Khans

Toplumdaki popülerlik derecesine göre, aşağıdaki emsal onim grupları ayırt edilmektedir:

- 1) Farklı kültürlerin karakteristik özelliklerine ait evrensel emsal isimler;
- 2) Ulusal emsal ve kültürel özellikleri içeren ve belirli bir dilsel ve kültürel toplumda kullanılan isimler;
- 3) Belirli sosyal gruplara özgü sosyal emsal isimler (Slyshkin, 2000; 64).

Evrensel emsal isim küresel bir öneme sahiptir ve bu nedenle bu metnin herhangi bir potansiyel okuyucusu tarafından iyi bilinmektedir. Örneğin; Lermontov, Puşkin en ünlü Rus şairleridir. Bu emsal isimlerin küresel önemini göz önüne alarak, çevirmen bunların doğrudan eşdeğerlerini transkripsiyon iletimi yoluyla seçmektedir. Çeviri, yazarın metaforlarını ve yazarın talihsiz şaire duyduğu empatiyi iyi korumaktadır.

Orijinal	Satır arası çeviri	İngilizceye çeviri
Ólimdi jan qorlyqtan jaqsy kórgen Ne demiz Lermontov pen Pýshkinderge?	Ölümü, ruhun aşağılanmasından ziyade tercih edenlere, Lermontov ve Puşkin'e ne diyeceğiz?	Who knows, Lermontov and Pushkin may have preferred dying in a duel, than enduring life's humiliation.
Lermontov bolmaǵanmen bizdiń Aqan Kisi me ed aqyndyqtan qur alaqań?	Bizim Akan'ımız Lermontov olmazsa da Bir şair yeteneğinden mahrum mu kalmış?	Even though Akan was not Lermontov He had poetic gift and was the chosen one
Lermontov, Pýshkin kókten atylǵan qus	Lermontov, Puşkin gökten vurulmuş bir kuş	Lermontov, Pushkin, birds shot on the wing

Ölüm, aşağılanma, gökten vurmuş bir kuş – bu satırlar, Rus şairlerinin iyi bilinen ölüm hikâyesine bir göndermedir ve bize bir emsali, bir düelloyu hatırlatmaktadır. İngilizce çeviri, ölüm nedenini (düello) toplama yöntemini kullanarak aktarmaktadır. Akan'ı metaforik olarak Lermontov'la karşılaştırarak, yazar Akan'ın şiirsel yeteneğini vurgulamaktadır.

Orijinal	Satır arası çeviri	İngilizce çeviri
Ázireti Áliniń Ádisin kúshin tutqan er.	Cesur adam Hazret Ali'nin yöntemini ve gücünü tercih etti	He follows the tactics of Hazret Ali.

Hazreti Ali – İslam'da büyük önemi olan bir kişidir. O, Hz. Muhammed'den (S.A.V) sonra İslam'ı ilk kabul edenlerden bir tanesidir. Hayatını din için mücadeleye adamıştır. Muazzam gücün sahibi, bir kahramandır ve birçok savaş kazanmıştır. Şiirde yazar, Hazret Ali olarak savaşa katılan savaşçılardan birinin yöntemini tanımlamaktadır. Bu emsal isim, hem gücün hem de aklın ve Kazakların dininin İslam olduğunu göstermektedir. İçtihat yer adı olan Mekke aynı belirleyici işlevi taşımaktadır.

Orijinal	Satır arası çeviri	İngilizce çeviri
Sýyq qol, oqtan ushqyr, tastan qatty, Ol ótkir aspahannyń kók bolaty.	Soğuk el, kurşundan daha hızlı, taş gibi sert, O, İsfahan'ın keskin gri çeliği.	The thief is faster than a bullet, harder than a stone, sharp as a sword

İran, eskiden genellikle antik dünyanın⁴ kültür ve medeniyetin vatanı olarak aktarıldığından dolayı, Kazak edebiyatında sıklıkla İran objeleri ve ünlü bahçeler metafor olarak kullanılmıştır. Onlar konum değil, kalite ve zevk anlamına gelmektedir. İran kökenli eşyalardan biri olan İsfahan'ın kılıcı, Kulager'e saldıran kötü adam kadar tehlikeli ve keskindir, ancak çeviri sırasında örnekleliğini yitirmiş ve mükemmel İsfahan kalitesi, kılıcın kalitesinin genel bir tanımıyla aktarılmıştır.

⁴ İran, geçmişte genellikle antik dünyanın kültür ve medeniyetinin beşiği olarak tanımlanmıştır. Bu terim genellikle İran'ın antik Pers medeniyetinin doğduğu yer olduğu fikriyle ilişkilendirilmiştir, Pers İmparatorluğu gibi büyük kültürel tarihleri içerir.

Dev (kocaman) kelimesinin anlamı – İngiliz okuyucularına aşina olan ve muazzam güce sahip efsanevi bir kahraman olan Herkül'ün hiperbolik metaforu tarafından güçlendirilmiştir. Çeviri yöntemi üç yerde kullanılmıştır. – somutlaştırma.

Orijinal	Satır arası çeviri	İngilizceye çeviri
1. Алатаудың алыбын	1. Alatau'dan Dev	1. Hercules from Alatau was
2. Қара таудың алыбын	2. Karatau'dan Dev	2. Hercules from Karatau was
3. Бір асқан алып еді, заты Найман	3. Biri Naiman soyundan devti	3. Hercules, from the Naiman clan.

2) Ulusal emsalleri olan isimler, ağırlıklı olarak belirli bir dilkültürel toplulukta kullanılan kültürel özellikler;

Bircan Sal – geleneksel Kazak şarkı sanatını ve halk müziğini yeni bir seviyeye taşıyan ünlü bir ses sanatçısı ve şairdir. Bircan sal statüsüne, Akan ise seri statüsüne sahiptir. Bu kavramları ayırt etmek için öncelikle bu kelimeleri tanımlamamız faydalı olacaktır.

“*Sal*” – parlak ve alışılmadık kıyafetleri ve davranışlarıyla öne çıkan, çok yönlü bir sanat insanı, şair, ses sanatçısı, bestecidir. “*Seri*” – bir ses sanatçısı, müzisyen ve sanatçısıdır. Sal ve seri şair- . Seri şarkılar ince lirizm ve katı formlarla ayırt edilirken; salların şarkılarında daha çok yaramazlık ve şakalar vardır.

Aslında Kazak halkı sal ve seri'yi ayırmadan eşit saygı duymaktadır. Ancak şiirde yazarın şair Bircan'a karşı kişisel olumsuz tavrını görmekteyiz. Açıkça Akan'ın şarkısını Bircan, sal'a göre babasına tercih ediyor, onu çok yüksek ve kötü bir sesle şarkı söyleyen ve Akan'ın şarkılarını ondan çok daha kötü seslendiren gürültülü bir şarkıcı olarak nitelendiriyor.

Yazarın Bircan'a karşı olumsuz tutumunun nedeni, atlamadan önce ana olumsuz karakter Batıraş'ın aracısı olan Bircan sal'ın Akan'dan Kulager'i Baige'ye dahil etmemesini istemesi de olabilir. Pek çok kişi tarafından bilinen bu emsal hikâye şiirde hiçbir şekilde yer almasa da Kulager trajedisini inceleyen yazarın bundan haberdar olduğu açıktır. Kulager'in trajediden sonraki kaderi, Kerey soyu (Sagınai, Bircan) ile Argın (Akan) soyu arasında defalarca çatışmalara neden olmuştur. Bu emsalin yazarın bilgisinde belirli bir olumsuz karakter oluşturduğunu

varsaymaktayız. Ancak Bircan sal'ın ismi Kazak milletinin bilişsel temelinde sadece olumlu yönüyle korunmuştur.

Orijinal	Satır arası çeviri	İngilizceye çeviri
Asyrǵan aıǵaı ánin alty qyrdan	Çıǵlık sesli şarkısını uzaklara duyuran	his music is famed to distant lands.
Qulaqty Birjan ashshy ánmen qyrǵan.	Bircan sevimsiz sesli bir şarkıyla kulakları deldi	His songs burst forth to delight the ear,
Baqyrmaı dombyrany kókke bulǵap	Bağırmadan dombrasını gökyüzüne sallayıp	He does not scream, sounding the dombra to the sky.

Burada İngilizce çevirmenin ulusal zihniyeti daha çok dikkate aldığı açıktır. Olumsuz çağrışım veren çıǵlık sesli bir şarkı sıfatı genelleme yöntemiyle nötr müzikle değiştirilmiştir. Acı (sevimsiz ses) bir şarkı, bir sıfatın çıkarılması yöntemiyle şarkılar olarak aktarılmaktadır. Bircan Sal'ın sesinin sertliği anlamı belirten çok uzaklara duyulan bir deyim birimiye uzak diyarlarla meşhurdur. Kulaklara çok nahoş gelir anlamı ise çarpık bir anlamla kulağı memnun etmek için patlamak şeklinde başka kelimelerle ifade edilmektedir.

Sonuç

Çalışmamızda hipotez, çevirmenin genel stratejisinin yanı sıra uygulanmasında kullanılan yöntem ve dönüşümlerin iki ek faktör tarafından belirlendiği varsayımından kaynaklanmaktadır. Çevirmen bir yandan orijinal ismin doğasında bulunan tüm öncelik bileşenlerini korumaya çalışırken, diğer yandan da emsal ismin kaynak ve hedef kültürlerdeki kültürel statüsünü dengeleme ihtiyacı nedeniyle seçimini sınırlandırmaktadır.

Belinda Cook, şiiri çevirirken, geçmişteki onimlerle ilgili olarak transkripsiyon, harf çevirisi, genelleme, belirtme, telafi ve betimleyici yöntemler kullanmıştır.

Metin oluşturma işlevlerini yerine getiren isimsel, bilişsel, iletişimsel, ifade edici, emsal isimler, metnin güçlü unsurlarıdır ve kitle bilincini etkileme kapasitesine sahiptir. Çalışma, bunların anlamsal ve çağrışımsal anlamlarını analiz etmektedir. Esasında emsal isimler, emsal bir metnin ve emsal bir durumun neden olduğu bir tür emsal olguyu temsil eder. V.V. Krasnykh, emsal

olguyu "kişiliğin bilişsel temeli" sınıflarından biri olarak sınıflandırmaktadır. Onun kavramı çerçevesinde, belirli bir topluma ait tüm bilgi ve fikirler, "zorunlu bilgiler ile dilsel ve kültürel bir topluluğun ulusal olarak belirlenmiş fikirlerinin birleşimi" olan bilişsel bir temelde depolanmaktadır (Krasnykh, 1997: 131). Finlandiyalı bilim adamı Paula Sjöblom da dil ve konuşmanın beyin aktivitesiyle yakın bağlantısını vurgulayarak şöyle söylemektedir: "Onimlerin anlamları vardır ve insan beyni tarafından özel bir şekilde işlenir" (Sjöblom, 2006: 67).

Bu tür adların öznel değerlendirmeyi belirtmek, duygusal bir durumu iletmek, etik ve diğer davranışsal normları ifade etmek ve onaylamak için kullanılan kültürel bilgileri kodlama, saklama ve güncelleme yeteneğine sahip olması nedeniyle, emsal isimlerinin araştırılmasının haklı olduğunu düşünmekteyiz.

Kaynakça

Imanberdiyeva, S. K.; Yegizbaeva, N. J. (2015) *Precedent term and precedent name*. KazNU Bulletin. Philology series. No2 (154). ISSN 2618-0782. Available at: <<https://philart.kaznu.kz/index.php/1-FIL/article/view/1752>> (Date accessed: 12.11.2022)

Jansugurov I. (2006) *Kulager* [Qulager] – Almaty: "Jibek joly" baspa uyi, 268 pages

Jansugurov Ilias (2018) *Kulager. Ilias Jansugurov*. Translated by Belinda Cooke. – Almaty, –160 pages

Krasnykh, V. V. (2002) *Etnopsiholingvistika i lingvokul'turologiya: Kurs lekcij* [Ethnopsycholinguistics and linguoculturology. Course of lectures]. M.: ITDGGK "Gnosis", 178.

Krasnykh, V. V. (1997) *Kognitivnaya baza vs kul'turnoe prostranstvo v aspekte izucheniya yazykovej lichnosti (k voprosu o russkoj konceptsfere)* [Cognitive base vs cultural space in the aspect of studying linguistic personality (on the issue of the Russian concept sphere)] / V. V. Krasnykh // *Yazyk, soznanie, kommunikaciya: sb. st./red.: V. V. Krasnykh, A. I. Izotov. – Vyp. 1. – M.: Filologiya, 128–144.*

Robustova V.V. (2014) *K KOGNITIVNOJ ONOMASTIKE* [TO COGNITIVE ONOMASTICS] *Vestn. Mosk. un-ta. Ser. 19. Lingvistika i mezhkul'turnaya kommunikaciya*. No 1, 41-49

Sjöblom, P. (2006). *A cognitive approach to the semantics of proper nouns*. *Onoma*, 41, 63-82.

Slyshkin G. G. (2000) *Lingvokul'turnye koncepty precedentnyh tekstov* [Linguistic and cultural concepts of precedent texts]. – M.: Academia, 64.